

Nr 325.

Av herr **Eriksson, Einar, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 184 behandlas bl. a. frågan om kommunernas rätt till expropriation av kronan och kyrkan tillhörig mark. I propositionen förslår dock Kungl. Maj:t icke någon ändring i nu gällande bestämmelser, vilket innebär, att kronans och kyrkans mark icke kan bli föremål för expropriation.

Starka intresse motsättningar ha ofta förekommit mellan å ena sidan kommunerna och å andra sidan de statliga och ecklesiastiska organ, som ha att förvalta kronan och kyrkan tillhörig jord. Därom vittna bl. a. de framställningar om revision av bestämmelser, som reglera kronans och kyrkans försäljningspolitik och som redovisas i markutredningens betänkande (SOU 1948: 4). Man måste tillmäta det stor vikt, att det statliga bostadspolitiska organet funnit förhållandena så betänkliga, att det gjort framställning om utredning i frågan. Vid frågans bedömning bära också observeras de remissyttranden över markutredningens förslag, som avgivits av speciellt de kyrkliga organen. Man finner där icke någon förståelse för tillgodoseendet av de samhällliga behov, som propositionen om expropriationslagstiftningen är ett uttryck för.

Genom den åtgärd, som Kungl. Maj:t vidtagit, nämligen att vid försäljning av kronans och kyrkans mark inhämta bostadsstyrelsens yttrande, ha försäljningsfrågorna kommit under fackmässig prövning. Då det gäller kronans mark ligger avgörandet om priset hos Kungl. Maj:t och riksdagen. Så är dock icke fallet, när det gäller kyrkans mark. Kungl. Maj:ts medgivande till försäljningen skall där inhämtas — utom i de fall då avgörandet ligger hos kammarkollegiet — men om Kungl. Maj:t t. ex. efter bostadsstyrelsens hörande finner sig kunna medgiva försäljningen endast till ett lägre värde än det kammarkollegiet föreslagit, kan den kyrkliga myndigheten vägra att fullfölja försäljningen. Så lär även ha inträffat i vissa fall. En annan och kanske lika stor olägenhet med den kyrkliga försäljningslagen är, att handläggningen av ett kyrkligt försäljningsärende tar orimligt lång tid. En tid av 2—3 år från det att vederbörande kommun ingivit framställning om att få förvärva marken till det att definitivt beslut i frågan fattats lär icke vara onormalt. Att detta innebär betydande olägenheter för vederbö-

rande kommun är uppenbart. Ett samhälles utveckling kan härigenom snedvridas.

Enligt uttalande av markutredningen kan den ecklesiastiska mark, som tillhör kyrkan, exproprieras. Däremot icke den mark, som av kronan anslagits till kyrkan för olika ändamål och som förvaltas av kyrkan. Vad som är kyrkojord och vad som anslagits av kronan lär enligt offentliga utredningar många gånger vara svårt att avgöra. Man torde på grund därav få räkna med måhända årslånga utredningar för att klarlägga om expropriationsrätt föreligger eller ej. Därmed förlänges ytterligare den tid, som åtgår för att kyrklig mark skall kunna tagas i anspråk. Om expropriationsrätt gives även för kronans mark, bortfaller ett väsentligt hinder för en rationell markpolitik sett ur kommunernas synpunkt.

Hos den stora allmänhet, som kommer i kontakt med denna lagstiftning i landets kommuner, kommer det att te sig egendomligt, att staten ställer sig själv utanför den skyldighet att avträda mark till samhälleligt ändamål, som skulle komma att föreligga för enskilda, om riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 184.

Av principiella, administrativa och psykologiska skäl anse vi det olämpligt att från expropriationslagens tillämpningsområde undantaga kronans, kyrkans, universitetens eller annan mark.

Vi vilja understryka vad markutredningen anfört, nämligen att statsmakterna böra eftersträva, att såväl kronans som kyrkans markförsäljningar bliva i alla avseenden föredömliga. Normalt skall givetvis kronans mark avstås utan expropriationsförfarande, men olösliga intresseinrättningar kunna uppstå, och i sådana fall bör expropriationsförfarande kunna få tillämpas.

Av visst skäl bör det också för staten vara önskvärt, om expropriationsrätten omfattar jämväl kronans mark. Om t. ex. oförenliga uppfattningar råda mellan staten och en kommun om värdet, bör det enligt vår mening vara den för staten bästa vägen att låta värdet bestämmas av expropriationsdomstol.

I ifrågavarande proposition tages icke slutlig ställning till denna fråga utan den skjutes på framtiden. Uppskjutna beslut ha emellertid benägenhet att aldrig komma tillbaka. Det är av vikt, att den nya lagstiftningen får en god start. Uppskjutandet av ställningstagandet i frågan om expropriationsrätt till kronans mark ger ett dåligt intryck och misskrediterar lagen från början.

I propositionen nr 184 (s. 197) säges följande:

»Härutöver har markutredningen förordat upphävande av hittillsvarande förbud mot expropriation av kronojord. Vad angår detta förslag synes det ur principiell synpunkt vara mindre tilltalande att Kungl. Maj:t skulle ha att pröva expropriationsansökan beträffande egendom i sådana fall då Kungl. Maj:t själv i annan ordning funnit försäljning ej böra äga rum.»

Denna problemställning torde icke vara riktig. Konflikterna mellan staten och kommunerna kunna väl knappast komma att röra sig om huruvida en kommun skall få köpa ett visst område eller ej. Vilken rimlig anledning skulle nämligen staten ha att förvägra en kommun att förvärva mark, som den behöver för de ändamål den har att tillgodose? Konflikten kommer väl i stället att röra värdefrågan. Och sådana konflikter kunna uppstå även om det icke råder någon skiljaktig mening mellan kronan och staten rörande kommunens behov av marken. I sådana fall bör, som tidigare anförts, jämväl staten vara betjänt av ett opartiskt domstolsutslag.

Med stöd av vad härovan anförts hemställa vi,

att riksdagen, med ändring av Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 184, måtte besluta, att kommun tillerkännes rätt att för tillgodoseendet av samhälliga behov expropriera mark, tillhörande kronan, kyrkan, universitet eller annan allmän förvaltning.

Stockholm den 3 maj 1949.

Einar Eriksson.

Torsten Andréé.

C. P. Wahlmark.

Georg Branting.

Axel Uhlén.
